

УДК 378.637.016

DOI: 10.32626/2309-9763.2019-26-2.95-99

Алла Козир, Елеонора Кучменко
Alla Kozyr, Eleonora Kuchmenko

ІСТОРИЧНІ ЕТАПИ РЕФОРМУВАННЯ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У КИТАЇ В ПРОЦЕСІ ЇЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

HISTORICAL STAGES OF REFORMING THE MUSICAL-PEDAGOGICAL EDUCATION IN CHINA IN THE PROCESS OF ITS GLOBALIZATION

У статті розглядаються етапи реформування музично-педагогічної системи освіти у КНР відповідно до потреб процесів глобалізації науково-технічної та гуманітарної освіти; згідно з реформаторськими програмами визначається методика реалізації їх на практиці щодо впровадження необхідних шляхів перетворення в плані ефективності механізмів підготовки студентів-музикантів до майбутньої професійної діяльності. Аналізується досвід підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва у Китаї, окреслюються певні особливості.

Ключові слова: історія, глобалізація, реформа, педагогічна думка Китаю, методи, етапи музично-педагогічна освіта, професійна підготовка музично-педагогічних кадрів.

Сучасна науково-педагогічна думка Китаю підтверджує загальні тенденції, що спостерігаються в освіті країни, зокрема, музично-педагогічній, оскільки на сучасному етапі ця сфера цілком сформувала свої професійні ознаки. Незаперечним є й факт активного вивчення китайськими науковцями різних соціальних і культурологічних концепцій, педагогічного мистецького досвіду інших країн світу, їх узагальнення й адаптації в умовах китайського освітнього простору. Система музичної освіти в Китаї у теперішньому її вигляді починає формуватися в 70-х роках ХХ століття. Цій історичній події передував підготовчий період, протягом якого відбувалося усвідомлення музики як важливого елемента загальної освіти та впровадження її в процес навчання з урахуванням провідних європейських ідей [1].

Лі Цзихуа зазначає, що останнім часом у Китаї відбувається не тільки стрімкий розвиток економіки, культурологічних перетворень, нововведень, а, також, спостерігаються процеси активного вивчення, узагальнення й адаптації різних соціальних і культурологічних ідей, концепцій, підвищується інтерес до вивчення педагогічного мистецького досвіду інших країн світу [2]. Історія музичної освіти Китаю у сучасному вигляді починає формуватися в перші роки ХХ століття. Китайські дослідники: Ван Пейюань, Лі Чуцай, Лю Сян-ю, Ван Юйхе і Сунь Цзінань, Ван Яохуа, Чжен Цзіньян значної уваги приділили теоретичним та методичним проблемам музичної педагогіки; естетичному аспекту музично-освітнього процесу присвячені праці Цзун Байхуа, Лі Сюй, Сюй Веймін та ін.

Найбільш повну характеристику розвитку музично-педагогічної освіти в Китаї подає Лю Цін [3]. У його дослідженні історія музично-педагогічної освіти Китаю, її генезис та періодизація представлена як ціле.

Перший період (1912-1949 рр.). – 8 травня 1907 р. уперше було включення музики як дисципліни в програму загальноосвітніх шкіл, що і зафіксовано у “Статуті Міністерства освіти” Китаю; другий період охоплює роки з 1949 р. – утворення Китайської Народної Республіки (КНР) по 1966 р. – початок “Культурної революції”.

За цей час головними віхами реформи, щодо музично-педагогічної освіти є:

- постанова Міністерства освіти (від 18.03.1952 р.) “Про організацію шкільної системи”;
- введення в школах по всій країні уроків музики та образотворчого мистецтва як обов'язкових, а в спеціальних освітніх закладах – факультативних занять з музики;

– визнання музики як провідного предмета естетичного виховання (в цьому зв'язку підготовка вчителів музики з вищою освітою набувала особливого значення).

Лі Цзихуа зазначає, що останнім часом у Китаї відбувається не тільки стрімкий розвиток економіки, культурологічних перетворень, нововведень, а, також, спостерігаються процеси активного вивчення, узагальнення й адаптації різних соціальних і культурологічних ідей, концепцій, підвищується інтерес до вивчення педагогічного мистецького досвіду інших країн світу [2]. Історія музичної освіти Китаю у сучасному вигляді починає формуватися в перші роки ХХ століття.

Відповідно до загальних тенденцій в освіті, з 1949-го до 1956-го року вища музично-педагогічна освіта спиралася на освітній досвід СРСР і безпосередню допомогу радянських фахівців. У 1952-му році Міністерство освіти і Міністерство культури КНР підготували спільне “Рішення про врегулювання і перетворення мистецької освіти всієї країни”. У відповідності з цим “Рішенням”, в якості провідних установ були визначені Центральна консерваторія та її відділення в Шанхаї. Поряд з цим, були відкриті профільні факультети в мистецьких інститутах і університетах. Документ регламентував організацію системи мистецької освіти, а саме: розширення прийому в педагогічні інститути за спеціальністю “вчитель музики”; використання літніх і зимових канікул для короткострокової підготовки фахівців; переклад і впровадження в практику підручників СРСР; створення власних навчальних посібників; розширення матеріально-технічної бази (навчальних площ, гуртожитків, книжкових і нотних фондів).

Цей етап відіграв вирішальну роль для розвитку музично-педагогічної освіти в Китаї, заклав добру базу для підготовки фахівців музично-педагогічної освіти. Так звана “Культурна революція” (1966-1976 рр.) загальмувала позитивні процеси в сфері освіти, і музично-педагогічної, зокрема. Більшість університетів було закрито. У тому числі закrywся Пекінський педагогічний університет, і його студенти взяли активну участь у революції [4]. Багато педагогічних вузів так само призупинили роботу, а їх співробітники були відправлені в табори. “Культурна революція” практично звела нанівець усі успіхи модернізації освіти на початку 50-х рр.

В історію КНР 50-70-ті роки увійшли як час масових політичних кампаній: за допомогою соціально-економічних експериментів КПК намагалася розробити власні моделі і комунізму, і модернізації. Найбільш інтенсивний розвиток музично-освітньої системи припадає на часовий період, хронологічні межі якого можна визначити як кінець 70-х років ХХ ст. – початок ХХІ ст.

Відновлення вищої освіти почалося з 1978 року, коли було визнано, що “Культурна революція” привела вищу освіту в стан глибокої кризи і повністю дезорієнтувала роботу навчальних закладів. У результаті була сформована нова система музично-педагогічної освіти: дошкільні установи при міських промислових підприємствах, сільських та селищних народних комунах; 9-річні школи для дітей віком від 7 до 15 років (5-річна молодша школа, 2-річна неповна середня і 2-річна повна середня), професійні та вищі навчальні заклади (термін навчання не менше 3 років після 9-річної школи), потім практика на промислових підприємствах, у сільському господарстві або у військових організаціях [5].

З цього періоду збільшуються державні витрати на освіту. У 1977 році проведена реформа вищої освіти, за якою строк навчання у вузах відтепер становить 4-5 років, організуються нові інститути, розробляються єдині екзаменаційні норми для вступу до вузів. У 1978 рішенням Держради КНР було введено 10-річне загальна освіта (початкова школа – 5 років навчання; неповна середня – 3 роки; повна середня – 2 роки), був також збільшений до 4-5 років термін навчання у вищій школі. У першій половині 80-х років відновлено 12-річна загальна освіта: молодша школа (6 років навчання), неповна середня (3 роки), повна середня (3 роки) [6]. Однак на розвиток вищої освіти продовжувала впливати тенденція прагматизації та елітарності вищої освіти, яка підтримувалася технократично налаштованою частиною керівництва КПК.

Лю Цин 1977 р – по 90-ті роки ХХ століття, включно, визначає, як початок третього періоду в історії вищої музично-педагогічної освіти Китаю. Суть цього періоду – відновлення втраченого і набуття нового.

У кінці 80-х років проводиться низка реформ вищої освіти, основними напрямками яких є: 1) здійснення інтеграції освіти, науки і виробництва; 2) заміна системи розподілу вибором самого випускника; 3) комплексна перебудова усередині вищого навчального закладу, який повинен був реалізовувати освітні завдання виходячи з реальних умов, знайти свою модель навчального процесу, відповідно до його рівня і категорії; 4) поліпшення ідейно-морального виховання, підвищення якості освіти [7].

Окрім того, створюється три відомства підпорядкування вузів: Державний комітет освіти, галузеві відомчі центри і місцеві органи влади.

У 1978 року в Пекіні відновив роботу Центральний науково-дослідний інститут педагогіки, а також аналогічні НДІ в ряді провінцій і великих міст. Також була створена Національна педагогічна асоціація, до складу якої увійшли наукові товариства з педагогіки, історії педагогіки, порівняльної педагогіки, дошкільного виховання, викладання китайської мови в школі, викладання іноземних мов. У 1983 році був організований Комітет з координації педагогічних досліджень, а до кінця 80-х років вже діяло більш ніж 30 наукових установ у галузі педагогіки та народної освіти.

Проведення великої кількості реформ, збільшення витрат на освіту, створення централізованої системи вищої освіти, з одного боку, і надання широкої автономії вищим навчальним закладам, з іншого, дозволили Китаю вийти з кризи 60-х років і підняти вищу освіту на досить високий рівень

У сфері музично-педагогічної освіти пріоритетна увага була спрямована: активізація науково-методичної діяльності викладачів вузів; розширення вузівської системи підготовки педагогів-музикантів для загальноосвітніх шкіл; вдосконалення програми підготовки педагогів-музикантів для загальноосвітніх шкіл.

Сьогодні становлення та розвитку музично-педагогічної освіти активізувалося видавництво спеціальної літератури, з'явилися численні праці з музичної педагогіки, автори яких намагалися переглянути традиційну форму музичної методики, детально опрацювати музичні педагогічні дії, узагальнити досвід, побудувати нову навчальну структуру цієї дисципліни. Дослідження з музичної педагогіки в Китаї торкнулися філософії музичної педагогіки, історії музичної педагогіки, музичної психології і педагогіки, теорії предмету, методики музики, соціології музичної освіти, технологій музичної освіти, музичної освіти обдарованих дітей, керівництва музичною освітою, в результаті чого сформувалася ціла наукова система.

Отже, музично-педагогічна освіта швидко відновила і почала розвиватися та прискорився темп випуску педагогічних кадрів.

Незважаючи на те, що за двадцять років у музично-педагогічній освіті відбулися кардинальні зміни, наздогнати провідні країни світу за якістю освіти не вдалося. Наприкінці 1990-х років рівень підготовки фахівця не відповідав темпам розвитку музичної освіти у школі.

Музично-педагогічна освіта Китаю ознаменувалася відновленням втрачених досягнень у роки "Культурної революції" (1966-1976); упровадженням елементів, які дають їй системний характер (кінець 70-х-90-і роки); запровадженням реформ у 1980-90-ті роки (з кінця 1990-х років до теперішнього часу).

Четвертий (за Лю Ціном) або третій (за Чень Чюньфаном) період розвитку системи музично-педагогічної освіти Китаю починається з кінця 90-х років ХХ ст. і триває до сьогодні. Його зміст визначається політикою реформування і модернізації усіх сфер життя країн.

Саме на межі століть освіта в Китаї переживала період суттєвих перетворень, скеровуючи свої зусилля на те, наскільки вдало вона зуміє вписатися у світові освітні процеси. Слід зазначити, що в ході початкового етапу реформи китайської системи освіти були осмислені передові зарубіжні педагогічні ідеї та досвід шкільних реформ інших країн. У результаті почалося оновлення змісту освіти, форм і методів навчання в Китаї. Одночасно удосконалювалася технологія педагогічної діяльності, були створені сприятливі умови переорієнтації системи загальної освіти на розвиток особистості.

Наприкінці XX – початку XXI століття з реформами щодо якості освіти розпочався новий раунд реформ базової освіти, що для вищої педагогічної освіти виставило сурові виклики. Ринкова економіка вплинула на конкурентоспроможність навчальних закладів (їх матеріальну, технічну базу), вимоги до випускників. У цей період підготовка молодшого спеціаліста відпадає, акцент робиться на підготовку бакалавра [8].

Основною метою перетворень системи музично-педагогічної освіти стала модернізація, що дозволяє забезпечити підготовку шкільного вчителя музики XXI століття. У зв'язку з цим, на музичних факультетах багатьох педагогічних вузів країни змінюються зміст, форми і методи викладання. Головні зміни пов'язані з комп'ютеризацією навчання і заснованому на цьому введенні нових дисциплін. Модернізація розвивається за двома основними напрямками:

- оволодіння комп'ютерними технологіями;
- засвоєння матеріалу дисциплін за допомогою комп'ютерних технологій.

На сьогодні діє Програма 211 (згідно з якою в 100 найбільш важливих вузах, у низці пріоритетних дисциплін і спеціальностей на найвищий рівень має бути виведена викладацька, науково-дослідна, управлінська та господарська діяльність, щоб в XXI столітті ці вузи стояли в ряду найкращих вузів світу) [9].

Отже, за даними на 2003 рік з 1867 вищих навчальних закладів країни 182 є педагогічними вузами, 135 з них готують учителів музики загальноосвітніх шкіл. Слід зазначити, що зі 135-ти 100 були відкриті в останнє десятиліття, що є свідченням серйозної уваги держави до вирішення проблеми кадрів педагогів-музикантів для загальноосвітньої школи. Як зазначає Лю Цин, сьогодні музично-педагогічна освіта Китаю являє собою систему, структура якої багато в чому спирається на принципи організації, що утвердилися в провідних європейських країнах. З цієї точки зору найважливішими є: три шаблі, що включають бакалаврат, магістратуру, докторантуру; можливість формування індивідуально орієнтованої навчальної програми на основі навчального плану, що включає дисципліни, обов'язкові та за вибором; атестацію на основі бальної системи; рухливий графік звітності, що дозволяє пристосовувати навчання до реалій життя, скорочувати або подовжувати його терміни; державна фінансова допомога в отриманні освіти у вигляді зворотних кредитів або укладання договорів, що включають зобов'язання майбутнього фахівця працювати за направленням протягом певних років [10].

Як зазначає Ма Да, у 1999 відкрилася остання дев'ята консерваторія. Новий підхід спостерігається і щодо підготовки навчально-методичної літератури. Таким чином, узагальнення наявної науково-педагогічної літератури та нормативних документів дозволило виявити особливості становлення системи музично-педагогічної освіти у Китаї в другій половині XX – початку XXI ст., а саме: 1) окреслений період став часом відновлення діяльності навчальних закладів, організації прийому абітурієнтів і розподілу кадрів, налагодження матеріально-технічного забезпечення навчального процесу; 2) головними напрямками вдосконалення системи музично-педагогічної освіти Китаю стали: а) визначення цілей навчальної та практичної підготовки фахівців; б) перегляд і оновлення навчальних дисципліни (обов'язкових та факультативних); установа термінів навчання; порядок прийому до вищих навчальних закладів; в) створення навчально-методичної літератури та підручників; г) підвищення професійного рівня педагогів вищих навчальних закладів; д) конкретизація завдань та напрямів наукових досліджень; науково-методична розробка проблем музично-педагогічної освіти; 3) реформа вищої музично-педагогічної освіти в Китаї розвивається за двома основними напрямками: опанування комп'ютерними технологіями та освоєння матеріалу дисциплін за допомогою комп'ютерних технологій; 4) підвищився інтерес до освітніх тенденцій інших країн світу, скерований на використання іноземного досвіду у формуванні системи музично-педагогічної освіти, враховуючи при цьому китайську специфіку.

Список використаних джерел

1. Ван Ейчон. Роздуми і резюме про педагогічну практику в системі музичної освіти // “Трибуна”, спеціальний випуск “Соціальні науки”, 2007. С. 83-87.

2. Лі Цзихуа. Творче використання спадщини В.О. Сухомлинського в КНР: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Ли Цзихуа; Ін-т педагогіки Акад. пед. наук України. Київ : [б. и.], 2005. 19 с.
3. Лю Цин. Умовия становлення музикально-педагогического образования в Китае // Письма в Эмиссия. Оффлайн (TheEmissia.Offline Letters): электронный научный журнал. Октябрь 2008, ART 1280. СПб., 2008г. URL: Режим доступа: <http://www.emissia.org/offline/2008/1280.htm> Гос.рег. 0420800031. Взгляд на сто лет назад на историю высшего образования в Китае // <http://www.china.org.cn/chinese/archive/201022.htm>
4. Роль учебной литературы в современном музыкальном образовании Китая // Сб. науч. статей под общей редакцией Яо Сиюань. Шанхай : Образование Шанхая, 2000. 547 с.
5. Чжу Лу. Педагогічна практика в музичній освіті: магістерська робота, 2005. 52 с.
6. Фан Индзінг. Свобода и строгість. Думки про дослідження у музичному інституті – New York State University at Cortland Potsdam // Китайська музика. 2011. № 2. С. 179-181; С. 219.
7. Цюлюпа Н.Л. Педагогічні умови формування методичної компетентності майбутнього вчителя музики в процесі інструментальної підготовки : Автореферат (13.00.02) / Цюлюпа Наталія Леонідівна; НПУ ім. М.П. Драгоманова. – К., 2009. – 20 с.
8. Сюнь Хоньюе. Порівняльний аналіз педагогічної практики в галузі вищої музичної освіти Китаю та Німеччини // Науковий журнал Хуежонського університету. 2008. Т. 28. №5. С. 108-110.
9. Лю Цин. Высшее музыкально-педагогическое образование в современном Китае. – Дис. кандидат педагогических наук 13.00.02 – Теория и методика обучения и воспитания. Санкт-Петербург, 2009. 154 с.

The article deals with the stages of reforming the musical-pedagogical system of education in the People's Republic of China, in accordance with the needs of the processes of globalization of scientific, technical and humanitarian education. In accordance with the reform programs, a methodology is developed for their implementation in the field of practical implementation of the necessary transformation paths in terms of the effectiveness of the mechanisms of training students-musicians for future professional activities. The experience of preparing future teachers of musical art in China is analyzed, its features are determined.

Priority attention is paid to the intensification of scientific and methodological activity of teachers of higher educational institutions; the expansion of the university system of training teachers-musicians for secondary schools; to improve the curriculum for future teachers of musical art for general education schools.

The formation and development of musical-pedagogical education is intensified at the expense of the publishing house of special literature, numerous works on musical pedagogy, whose authors tried to revise the traditional form of musical techniques, to elaborate in detail the musical pedagogical actions, to generalize the experience, to build a new educational structure of this discipline. Studies on musical pedagogy in China have addressed the philosophy of musical pedagogy, the history of musical pedagogy, musical psychology and pedagogy, the theory of subject, the techniques of music, the sociology of musical education, the technologies of musical education, the musical education of gifted children, the leadership of musical education, resulting in the formation of a whole scientific system.

At the turn of the century, education in China has undergone a period of significant transformation, focusing on how well it will be able to fit into world educational processes. During the initial stage of the reform of the Chinese education system, advanced foreign pedagogical ideas and experience of school reforms in other countries were comprehended. As a result, an update to the content of education, forms and teaching methods in China began. Simultaneously, the technology of pedagogical activity was improved, favorable conditions for the reorientation of the general education system to the development of the personality were created.

Key words: *history, globalization, reform, pedagogical thought of China, methods, stages of musical and pedagogical education, professional training of musical and pedagogical personnel.*